

ปลาสวยงาม

นำเสนอเมื่อ : 29 พ.ค. 2551

การนำปลาที่มีชีวิตมาใส่เลี้ยงไว้ในภาชนะตั้งไว้ชมเล่นนั้น ได้เริ่มกันในกลุ่มประเทศทางตะวันตกมาเป็นเวลาประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว แต่เดิมมานั้นมนุษย์ใช้ปลาเป็นอาหาร เมื่อต้องการปลาเมื่อใดก็ออกไปจับมาเป็นอาหาร การออกไปจับแต่ละครั้งนั้นยอมเป็นการไม่สะดวกจนนั้นเพื่อที่จะไปปลาที่จับมาได้ แลวนั้นมีชีวิตอยู่ได้นานและอยู่ใกล้มือสะดวกต่อการที่จะจับขึ้นมาใช้ประโยชน์ การเลี้ยงปลาจึงเริ่มขึ้นตั้งแต่ ครั้งนั้นโดยมี การขุด สกัดไม้หรือหินให้เป็นอ่างขังน้ำใช้ในการเลี้ยงปลา

การเลี้ยงปลาไว้ชมเล่นนั้น เกิดหลังจากที่ได้มีการเลี้ยงปลาไว้เป็นอาหาร โดยเมื่อการวิวัฒนาการได้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น การที่จะนำปลาที่สวยงามวิจิตรพิสดารที่จับได้ ได้บันทึกชื่อเป็นอาหารเสียนั้นยอมเป็นที่น่าเสียดาย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการ**เลี้ยงปลา**ไว้เพื่อชมเล่นเกิดขึ้น และหลังจากนั้นเมื่อได้มีการคิดค้นทำกระจกขึ้นได้แล้ว การเลี้ยงปลาในตู้กระจกไวชมเล่น จึงได้แพร่หลายและก้าวหน้าดังที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

ความน่าสนใจของปลาสวยงาม

ในกลุ่มประเทศทางตะวันออก ประเทศจีนเป็นประเทศแรกที่ได้มีการเลี้ยงปลาไว้ชมเล่นปลาที่เลี้ยงนั้นได้แก่ปลาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของปลาทองมีลักษณะคล้าย**ปลาตะเพียน**ได้มีการวิวัฒนาการขึ้นโดยมีสีสรรรูปลักษณะสวยงามเป็น**ปลาทอง** ดังที่รู้จักกันในปัจจุบัน ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ควรจะได้รับเกียรติ โดยนำมากล่าว ณ ที่นี้ เพราะศิลปวิทยา และความพากเพียรเอาใจใส่เป็นพิเศษในเรื่องการเลี้ยงปลา ทำให้เกิด "**ปลาทอง**" ที่สวยงามน่ารัก และน่าเลี้ยงขึ้น ต่อมาก็เป็นที่รู้จักกันภายใต้ ชื่อว่า**ปลาสวยงาม** ซึ่งทั้งนี้ รวมถึงปลาอื่นๆ ที่ สวยงามด้วย

ปลาสวยงามเริ่มเป็นที่นิยมเลี้ยงกันเมื่อใดนั้น จากหลักฐานเท่าที่พบปรากฏว่าประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีการเลี้ยงปลา เจริญก้าวหน้ามากกว่าประเทศอื่นใดในตะวันออก นั้นเริ่มเลี้ยงปลาสวยงาม เมื่อ พ.ศ. 2468 หรือเมื่อ 35 ปี มานี้เอง ปลาสวยงามชนิดแรกที่ญี่ปุ่นเลี้ยงได้แก่ **ปลาหางดาบ** (Swordtails)จากนั้นอีก 2 ปี จึงค่อยมีมากขึ้น

ในประเทศไทย ก็คงเริ่มเลี้ยงปลา สวยงามกันบ้างเมื่อไม่ช้าไม่นานกว่าประเทศญี่ปุ่นเท่าใดนัก เพราะจากหลักฐาน เท่าที่พบปรากฏว่าเมื่อประมาณปี 2479 กรมประมงได้รวมมือกับกระทรวง สาธารณสุข ส่งเสริมแนะนำให้ปล่อยปลา Gambusia ซึ่งเป็นปลาชนิดหนึ่งที่กินยุงและเรียกกันว่า**ปลากินยุง** ลงเลี้ยงตามบ่อและอ่างน้ำ เพื่อกำจัดยุงอันเป็นสื่อนำเชื้อ มาเลเรีย นอกจากนี้ปลาสวยงามที่มีกำเนิดในประเทศไทย เป็นที่รู้จักกันมานานแล้ว เช่น ปลาชีวะหางแดง ซึ่งปัจจุบันรู้จักในชื่อว่า **รัสโบรา** (Rasbora) ปลาหางลาย รู้จักกันในชื่อว่า **สุมาตรา** หรือ Tiger barb และปลาทรงเครื่อง รู้จักกันในชื่อว่า Red-finned shark เมื่อระยะเริ่มแรกนั้นปลาสวยงามมีราคาแพงมาก ยากที่คนทั่วไปจะซื้อหามาเลี้ยงได้ทั้งนี้เพราะยังไม่แพร่หลาย

ในปัจจุบันนี้การเลี้ยงปลาสวยงาม กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายและยังเติบโตขยายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้หลายพันล้านบาทต่อปี

ประวัติปลาสวยงาม

ไม่มีเอกสารหรือหลักฐานหลงเหลือให้เห็นว่ามนุษย์เริ่มรู้จักการนำปลาสวยงามมาเลี้ยงในที่เลี้ยงตั้งแต่เมื่อไรตั้งแต่ครั้งแรก แต่เป็นเชื่อแนวามมนุษย์รู้จักวิธีที่จะเก็บรักษาเนื้อปลาไว้เป็นอาหารในมือต่อไป ในหลายรูปแบบ เช่น ย่าง รมควัน หมัก กเกลือ ฯลฯ นานก่อนจะเรียนรู้วิธีเลี้ยงปลาอย่างแน่นอน และสิ่งหนึ่งที่น่าแปลกใจก็คือ มนุษย์รู้จักการเลี้ยงปลาและฝึกเลี้ยงสัตว์หลายชนิด ก่อนที่จะมาสนใจถึงการเลี้ยงปลา เช่น เช่นสุนัขที่ถูกมนุษย์จับมาเลี้ยงและฝึกให้เชื่อฟังได้มีหลักฐานอย่างแน่ชัด ว่าได้ดำเนินติดต่อกันมาไม่น้อยกว่าหมื่นปีหรือแม้แต่แพะถูกเลี้ยงมาไม่น้อยกว่าเจ็ดพัน ปีทีเดียว บางทีอาจเป็น

ไปได้มากกว่าอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการเลี้ยงปลาอย่าง เช่น บ่อ เป็นต้น ไม่หลงเหลือหลักฐานมาถึงปัจจุบันบ่อที่เก่า ที่สุดเท่าที่นักโบราณคดีค้นพบคือ บ่อในยุคสุเมเรียน ซึ่งมีอายุประมาณ 4,500 ปีแล้ว ส่วนใหญ่แล้วบ่อในยุคนี้เท่าที่ค้นพบจะแยกในศาสนสถานและคาดว่าจะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาของยุคนั้น แต่อย่างไรก็ดียังมีการค้นพบบ่อซึ่งคาดว่าเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและมีหลักฐานว่าที่ใช้เป็นที่เก็บกักขังปลา เพื่อใช้เป็นอาหารอย่างแน่นอน และจากสภาพของบ่อที่ปรากฏให้เห็นก็มีบ่อเลี้ยงหรือ บ่อสำหรับ เพาะพันธุ์ปลา

การค้นพบทางโบราณคดีซึ่งขุดลงไปอีกว่าชาวอัสซีเรีย ก็มีบ่อสำหรับกักขัง ปลาเป็นอาหารสด เช่นเดียวกัน และคาดว่าชาวบาบิโลนก็จะมีบ่อในทำนองเดียวกันนี้อีก ส่วนชาวอียิปต์โบราณเมื่อสามพันปีมาแล้ว มีบ่อสำหรับตกปลาเป็น อาหารนอกเหนือจากบ่อเลี้ยงปลา ปลาที่ชาวอียิปต์เลี้ยงในยุคนั้นคือปลาไน ปลาในสกุล ทิลapia (สกุลปลานิล) และหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ก็มีคันเบ็ดที่ไซตกปลานั่นเอง จึงเป็นที่แน่ชัดว่าการเลี้ยง ปลาในยุคนั้นเป็นไปเพื่อการยังชีพ

ชนิดของปลาสวยงามที่นิยมเลี้ยงในปัจจุบัน

1. ปลาทอง

ปลาทองมีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน และได้มีการนำ เข้ามาเพาะขยายพันธุ์ในประเทศไทย จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการคัดพันธุ์เพื่อให้ได้สายพันธุ์ใหม่ๆ ที่มีลักษณะและสีแปลกออกไป นับเป็นปลาสวยงามเศรษฐกิจ ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน

2. ปลาเสือพ่นน้ำ

มีลักษณะตัวสั้นป้อมและแบนลำตัวด้านข้างมีลายประมาณ 3-4 ลาย ทำให้ได้ชื่อว่าปลาเสือ มีตาซึ่ง อยู่ค่อนข้างด้านบน จึงมองเห็นเหนือน้ำได้ดี เป็นการปรับตัวให้เหมาะกับการหา แมลงกินเป็นอาหาร โดยมีการวิวัฒนาการให้เกิดร่องใต้เพดานปาก เพื่อสามารถจะพ่นน้ำออกไปเป็นลำได้ ในระยะใกล้พอสมควร โดยแรงอัดของแผ่นปิดเหงือก ปลาเสือพ่นน้ำ ในประเทศไทยมีอยู่ 3 ชนิดคือ

- 1. *Toxotes chatareus* เป็นปลาเสือพ่นน้ำที่อาศัยอยู่ทั่วไป
- 2. *Toxotes jaculatrix* เป็นปลาเสือพ่นน้ำที่อาศัยอยู่ในเขตน้ำกร่อย
- 3. *Toxotes microlepis* เป็นปลาเสือพ่นน้ำที่มีเกล็ดเล็กถี่ มีอยู่ในภาคใต้ และแม่น้ำโขง

3. ปลามอส

เป็นปลาสวยงามน้ำจืดที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง แม้ว่าจะเป็นพันธุ์ ปลาที่มีถิ่นกำเนิด ในต่างประเทศก็ตาม แต่ด้วยความสามารถของเกษตรกรไทย ทำให้มีการพัฒนา เพาะขยายพันธุ์ ปลามอส ส่งออก และการผลิต ปลามอส สายพันธุ์ใหม่ ๆ อีกด้วยปลามอสมีถิ่นกำเนิด ในทะเลสาบน้ำจืดในทวีปแอฟริกา มี ขนาดใหญ่ เป็นอันดับ 9 ของโรคชื่อ "มาลาเรีย" และทะเลสาบ "แทนแกนยีกา" เป็นทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 7 ของโลก และมีความลึกเป็นอันดับ 2 ของโลก และทะเลสาบวิกตอเรีย เป็นทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่ เป็นอันดับ 3 ของโลก เป็นปลาที่จัดอยู่ในวงศ์ ซิคลิดี ปลาชนิดนี้มีความหลากหลาย ทั้งชนิดและสายพันธุ์มีทั้งปลาบริโภค และปลาสวยงามได้แก่ ปลานิล, ปลามอเทศ, ปลาปอมปาดัวร์, ปลาเทวดา ปลาออสการ์ ฯลฯ

ธรรมชาติของปลาชนิดนี้ เป็นปลาที่อดทน สามารถอดอาหารได้นับ 10 วัน

4. ปลาออสการ์

เป็นปลาอีกชนิดหนึ่งซึ่งได้รับความนิยม และเป็นสินค้าประมง ส่งออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก เกษตรกรไทย มีศักยภาพในการพัฒนาคุณลักษณะและสีสันให้มีความสวยงามเป็นที่ดึงดูด ความสนใจมากยิ่งขึ้น

5. ไตรทอง

เป็นปลาสวยงามอีกชนิดหนึ่งในตระกูลปลาหมอสี ซึ่งได้มีการพัฒนา ผสมข้ามสายพันธุ์ นับเป็นอีกผลงานหนึ่งของนักเพาะเลี้ยงปลาสวยงามชาวไทย

6. ปลาหางนกยูง

เป็นปลาสวยงามในกลุ่มปลาออกลูกเป็นตัวมีลักษณะ ลำตัว คีรีบาท สีสัน และลวดลายสวยงาม เป็นปลาที่เพาะเลี้ยงง่าย เจริญเติบโตเร็ว ภาชนะใจจะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม หรืองานอดิเรก ด้วยการลงทุนที่ไม่สูงมากนัก

อะโรวาน่า ตะพัด หรือปลามังกร จัดเป็น สุดยอด ปลาสวยงามอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมเลี้ยงในกลุ่มผู้รักปลาสวยงาม และกลุ่มผู้มีความเชื่อถือ ว่าเป็นสัตว์นำโชคและความเป็นสิริมงคล มาสูตนเอง อันจะนำไปสู่ การมีคุณภาพ ชีวิตที่ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืนอีกด้วย

7. ปลากัด

ปลากัดเป็นปลา สวยงาม พื้นเมืองของไทย ที่นิยมเพาะเลี้ยงมาตั้งแต่ อดีต ปลากัดที่มีการเพาะเลี้ยงในประเทศไทย มี 2 ชนิดคือ ปลากัดจีน และปลากัดหม้อ หรือปลากัดไทย ชนิดที่มีการเพาะเลี้ยงเพื่อการส่งออกเป็นหลักคือปลากัดจีน

อาหารปลาสวยงาม (Aquarium Fish Nutrition)

การเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะเลี้ยงปลาใหม่มีความสมบูรณ์นั้นประกอบด้วยการจัดการที่ดี สายพันธุ์ที่เติบโตเร็ว และอาหารที่มีความจำเป็นเพื่อการเจริญเติบโต ของปลาอันจะทำให้ปลามีคุณภาพตามความต้องการของตลาด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจความต้องการอาหารซึ่งเป็นตัวกำหนด ชนิดของอาหาร ขนาดของอาหารที่เหมาะสม ปริมาณการให้อาหาร วิธีการให้อาหาร เพราะถ้าให้มากเกินไปทำให้น้ำเน่าเสียได้ สิ้นเปลืองเวลาในการเปลี่ยน ถายน้ำสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาเรื่องโรค และปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย

อาหารจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเลี้ยงปลาสวยงามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพ การเลี้ยงที่มีความหนาแน่นสูง ขณะเดียวกันที่ผู้เลี้ยงไม่สามารถจัดเตรียมอาหารธรรมชาติให้ได้เพียงพอ การผลิตอาหารปลาสวยงาม มีหลักการเช่นเดียวกับ การผลิตอาหารทั่วไป คือ ต้องทราบความต้องการโปรตีน คาร์โบไฮเดรต, ไขมัน, วิตามิน และแร่ธาตุ ที่เหมาะสม เพื่อการเจริญเติบโต และผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการขาดสารอาหารที่จำเป็นชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้การเจริญเติบโตลดลงจนเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคหรือตายได้

การเลี้ยงปลาทั่วไปจะนิยมใช้อาหารมีชีวิต และอาหารสำเร็จรูป

โดยในระยะที่ปลามีขนาดเล็กมักจะนิยมใช้อาหารมีชีวิตแต่เมื่อปลามีขนาดใหญ่ ก็จะเปลี่ยนเป็นอาหารสำเร็จรูป อาหารสำเร็จรูปมีข้อดี กว่าอาหารธรรมชาติหลายประการได้แก่ สามารถที่จะควบคุมคุณภาพ ให้มีคุณภาพที่เป็นไปตามมาตรฐานที่จะทำให้เป็นที่ยอมรับของ ลูกปลา และทำให้อัตราการรอดตาย สูงด้วย ดังนั้นในการผลิตอาหาร จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ ความสม่ำเสมอ และความคงทนในขณะที่ละลายน้ำเนื่องจาก อาหารสำเร็จรูปจะทำให้สูญเสียได้ง่าย ขนาดของอาหารต้องปรับให้ เข้ากับการเจริญเติบโตของลูกปลา ขนาดของอาหารใหญ่ขึ้นเมื่อปลามีขนาดใหญ่ขึ้น ชนิดและประเภทของอาหาร ต้องมีความเหมาะสมกับที่อยู่อาศัยของปลา ในที่นี้จะขอรวมกับในส่วนของการสำเร็จรูป จากนั้นจะตามด้วยอาหารมีชีวิต ความต้องการอาหารของปลาได้แก่ โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน และแร่ธาตุอันจะเป็นประโยชน์ในการทำอาหารสำเร็จรูป อีกส่วนเป็นการเพาะเลี้ยงอาหารมีชีวิต ได้แก่ อาร์ทีเมีย ไรแดง หนอนนก และหนอนแดง เป็นต้น

การให้อาหารปลาสวยงาม

ข้อสำคัญ ที่ควรพิจารณาในการให้อาหารปลาสวยงาม เพื่อให้ปลาเจริญเติบโต และไม่ให้อาหาร เหลือ ซึ่งจะทำให้หน้าเน่าเสียได้นั้น

- 1. ปริมาณอาหารที่เหมาะสม
- 2. ความถี่ในการให้อาหาร
- 3. การยอมรับอาหารของปลา
- 4. พฤติกรรมในการกินอาหาร
- 5. กรณีที่ผู้เลี้ยงปลาไม่ค่อยมีเวลา ควรให้อาหารให้เพียงพอก่อนปล่อยให้ปลาอด (ปลาสามารถอดอาหารได้ประมาณ 2 อาทิตย์)

ตลาดส่งออกปลาสวยงาม

จากการส่งออกปลาสวยงาม และพรรณไม้น้ำนับเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการดำเนินงานเป็นธุรกิจ โดยมีมูลค่าหลายพันล้านบาทในแต่ละปี ปัจจุบันนี้ประเภทสินค้าส่งออก นอกจากปลา สวยงามแล้ว ยังมีพรรณไม้น้ำ อาหารปลา เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์ ตู้ปลา และเครื่องประดับตกแต่งตู้ปลา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทย มีศักยภาพสูงในการส่งออกสินค้าดังกล่าว เนื่องจากมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่าง อาทิ สภาพ ภูมิอากาศ คุณภาพน้ำ แหล่งอาหาร แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร ผู้เพาะเลี้ยง และผู้ส่งออก ปลาสวยงามมีความสามารถ ซึ่งมีสวนสร้างเสริมให้ธุรกิจ การส่งออกปลาสวยงาม พรรณไม้น้ำ และอื่นๆ ได้พัฒนาล้าหน้ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุดกรมประมงได้ตระหนัก ถึงความสำคัญในการพัฒนาธุรกิจนี้ให้มีการขยาย ตัวและเพิ่มฐานความมั่นคงยิ่งขึ้น จึงได้จัดให้มีการอภิปราย และบรรยาย ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของงาน วันประมงน้อมเกล้าฯ ครั้งที่ 14 ณ หอคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เมืองทองธานีเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2545 เป็นการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง ทำอย่างไรไทยจะครอง "ตลาดปลาสวยงามโลก"

ไทยจัดทำเป็นอันดับที่ 3 ในธุรกิจส่งออกปลาสวยงาม การส่งออกปลาสวยงามในต่างประเทศ ส่งออกทางอากาศเป็นส่วนใหญ่ ประเทศที่ส่งออกปลาสวยงามมากที่สุด คือ สิงคโปร์ รองลงมาคือ มาเลเซีย และไทย ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีพื้นที่แผ่นดินกว้าง เกษตรกรมีความสามารถมาก

สิ่งที่ทำให้ไทย เป็นรองสิงคโปร์ และมาเลเซีย ที่เห็นชัด ก็ในด้าน การขนส่ง และขาดความรู้ ความสามารถทางด้านตลาด การค้าระหว่างประเทศสิ่งที่ปรากฏชัด ก็คือ 2-3 ปีมานี้ ประเทศไทยแซงสิงคโปร์มาแล้วแต่โดยจำนวนรวม ยังเป็นรองในตลาดยุโรป ขณะนี้ปลาสวยงามส่งเข้ายุโรปนั้น สิงคโปร์ครองตลาดอยู่ 80% ไทย 20% สาเหตุหลักคือ ค่าขนส่งราคาถูกกว่าไทย 25% การค้าระหว่างสิงคโปร์ไปยุโรป 1 กลอง ประมาณ 35-40 เหรียญ สหรัฐ แต่สำหรับไทยไปยุโรป 48-55 เหรียญสหรัฐ ผลต่างจึงมีผลกระทบ ต่อราคาและต้นทุนเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณข้อมูลจาก

- [ปลาฝาแฝด](#)
- [ปลาสวยงาม](#)
- [Splusaquarium](#)

ภาพประกอบทางอินเทอร์เน็ต